

Konsten

Karolinska Universitetssjukhuset, Solna
Del 2

Konsten på Karolinska Universitetssjukhuset, Solna

Nya Karolinska Solna-projektet är den hittills största satsningen på konst i offentlig miljö i Sverige. Totalt har 118 miljoner kronor avsatts för konst i enlighet med den s k procentregeln. Region Stockholms kulturförvaltning driver arbetet med den konstnärliga gestaltningen. En grundläggande intention med konsten är att »konsten ska få vara just konst« och »att den tillför en humanistisk, estetisk och poetisk dimension som möter vårt behov av kultur« (konstprogrammet, 2011).

Varje konstnärligt gestaltungsuppdrag har utlysts offentligt, med resultatet att över 50 konstnärer har involverats för att gestalta olika miljöer. Konstnärerna har kunnat arbeta med stor konstnärlig frihet samtidigt

som de har förhållit sig till rumsliga förutsättningar, sjukvårdens behov och Region Stockholms miljökrav. Vid sidan av de platsspecifika gestaltningarna har nya konstverk köpts in. Dessutom har äldre konstverk tagits tillvara från sjukhusets tidigare byggnader.

Patienten först är ledordet för sjukhuset där den enskilda vårdtagarens säkerhet, integritet och komfort sätts i centrum. Flexibla lösningar i konstruktionen gör att verksamheten kan förändras i förhållande till nya forskningsrön och behandlingsmetoder, till ny teknik och förändrade arbetsmetoder. Hit förs de allra svårast sjuka och skadade.

En viktig utgångspunkt för arkitekternas arbete har varit att forma en miljö som kan

påverka välbefinnandet för alla som vistas här. Ljus, volym, genomtänkt färgsättning och skandinaviska material genomsyrar utformningen av sjukhuset. Konstens inneboende egenskaper sträcker sig bortom det dekorativa. Konsten kan exempelvis uttrycka känslor, väcka fantasi, tanke och reflektion, ställa frågor, skänka hopp och tröst och vara något att samlas kring. I den funktionella och högteknologiska vårdmiljön blir konsten en påminnelse om att en människa som söker vård är så mycket mer än en sjuk kropp.

Region Stockholms kulturförvaltning

Procentregeln

Konst i offentlig vårdmiljö har en lång tradition i Sverige. Redan 1937 beslutade Sveriges riksdag att en procent av byggkostnaderna vid offentlig byggnation skulle satsas på konstnärlig gestaltning. Procentregeln gäller fortfarande men utgörs nu inom Region Stockholm av upp till två procent. Tack vare procentregeln har vi idag ett av landets största och mest mångfacetterade innehav av konst, som berikar länets offentliga vårdmiljöer.

Möt konsten på Karolinska Universitetssjukhusets nya sjukhusbyggnad i Solna.

Vi har bett konstskribent Paulina Sokolow att ta med dig på en upptäcktsfärd bland konstnärliga uttryck och berättelser i det nya sjukhuset.

Välkommen!

Region Stockholms kulturförvaltning

Det vi trodde vi lämnat bakom oss

En 46 meter lång och tre meter hög gobeläng löper som en elliptisk fris längs det övre våningsplanet. Från föreläsningssalen kan verket betraktas underifrån och från de omgivande publika utrymmena på övre våningsplanet kan man se baksidan. Bildmotivet utgörs av en fiktiv publik som tar vid där den fysiska slutar. Sammanhanget är högtidligt: en föreläsningssal för modern medicinsk forskning där så mycket kunskap

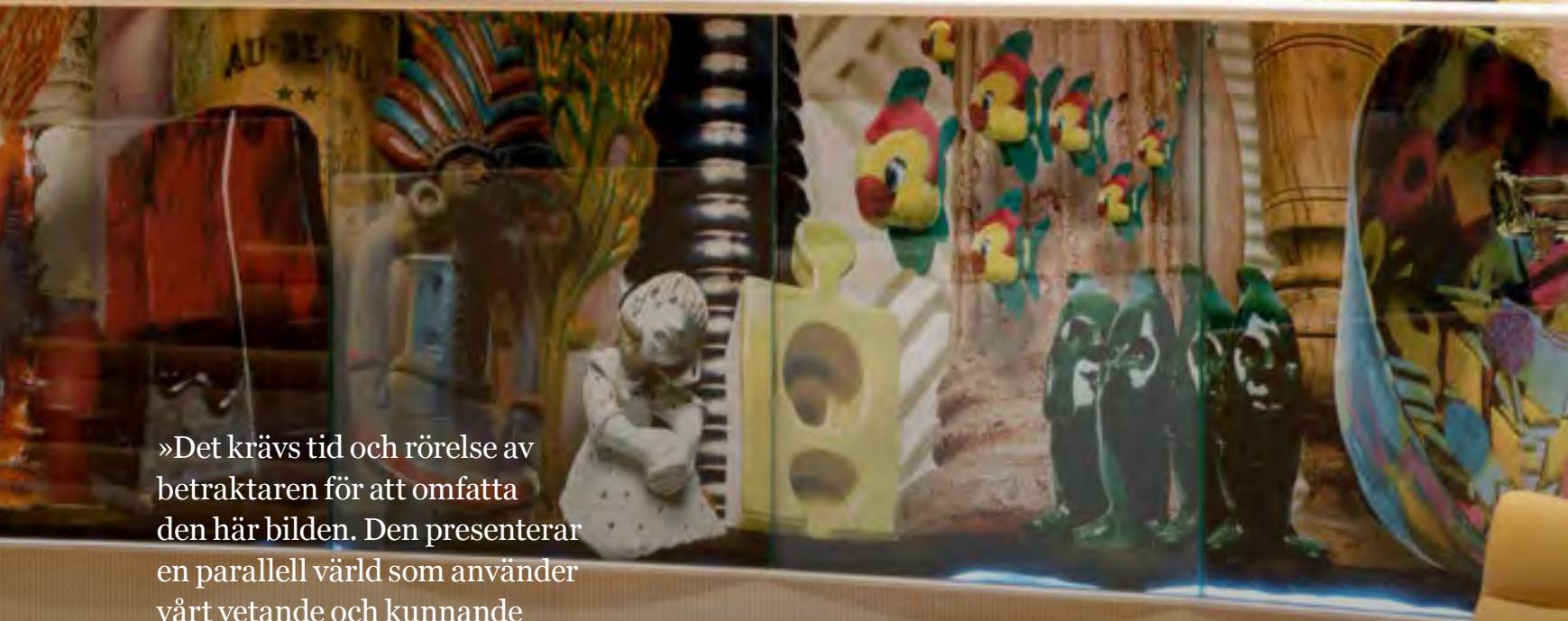
kommer att utbytas över tid. Du befinner dig nu i händelsernas centrum.

Den gemensamma nämnaren för de avbildade sakerna verkar vara att det handlar om gamla nostalgiska prylar: vaser, leksaker, ålderdomliga husgeråd, prydnadsobjekt, kitsch. Tillsammans bildar de en brokigt stojande bortglömdhetens och onödighetens parad. De är redo att höra allt.

1. Ready To Tell All

Miriam Bäckström

Sune Bergströms Aula J3:07
Solnavägen 30

»Det krävs tid och rörelse av betraktaren för att omfatta den här bilden. Den presenterar en parallell värld som använder vårt vetande och kunnande utifrån andra intressen än våra.«

Miriam Bäckström

Som en fyr

Sjukhuset är sammankopplat med forskningsbyggnaden genom en passage i form av en glaskub. Ett konstnärligt val som arkitekterna har gjort. Troligen hade de inte väntat sig detta, nämligen ett lysande bumligt och i högsta grad oregelbundet isberg som tränger igenom glaset. Utifrån kan bergets topp ses från långt håll – som en fyr – medan de som passerar i entrén har den väldiga lyskroppen ovanför sina huvuden. En påminnelse om allt som finns kvar att upptäcka under kunskapens yta.

Vad är ett medvetande? Karolinska Universitetssjukhuset i Solna är både ett av världens modernaste sjukhus och samtidigt ett internationellt forskningscentrum för de främsta specialisterna inom bland annat hjärnforskning. Kartläggningen av den mänskliga hjärnan utgör givetvis ett särskilt lockande fält.

Naturvetenskap och miljöfrågor, går som en röd tråd genom Mats Bigerts och Lars Bergströms trettio år långa gemenskap i konsten. Tip of an Iceberg är också en symbol för hur vår kunskap bör användas i förnuftets och ödmjukhetens tjänst.

2. Tip of an Iceberg

Bigert & Bergström

BioClinicum entré Solnavägen 30

»Isberget representerar här framförallt en idé som utkristalliserats och vars potential tränger ut ur rummet. Uttrycket »think outside the box« är en sliten metafor som här poleras upp och får ny bäring.«

Bigert & Bergström

Skenbar oändlighet

Konstverket Transkription är placerat i forskningsbyggnaden. Här råder stillhet. Inga snabba ryck eller förhöjd beredskap. Endast koncentration. Konstnärssduon Ilkka Isaksson och Inger Bergström kommer från helt olika områden, den ena från digital kommunikation och grafisk formgivning, den andra från den textila världen. Här har de förenats i något som blivit ett magiskt trick för ögat.

Genom att använda speglande ytor och flera skikt av färgfält skapas en synvilla. När du ser genom glasväggarna som omger ljusgården tycks spektrat av färger peka in i en sorts skenbar oändlighet. Inspirationen kommer från kodning av DNA-sekvenser som visualiseras i de vertikala färglinjerna som upprepas utan slut.

3. Transkription

Ilkka Isaksson och Inger Bergström

BioClinicum ljusgård plan 3–8 J:11

»Vad är kan skapa optisk förvirring? Spegelar kanske, som på Lustiga huset? Vi testade också med olika lager på varandra och såg hur färgerna förstärkte varandra och hur kroppens rörelser involverades.«

Ilkka Isaksson och Inger Bergström

Flickan och havet

Vad har flickor och grodor gemensamt? I sagan lovar den klibbiga grodan att den är en vacker prins. Sagoflickan är till en början misstänksam och visar avsmak men låter sig övertygas med några knep.

Vid luftintaget på innergården sitter en nioåring i rutig tröja och kikar upp mot sjukhusets övre våningar. Hennes blick är öppen och tankfull. Det är som om hon befinner sig på en helt annan plats, kanske i sina fantasier på sin favoritplats vid havet. En våg rullar in några meter därifrån. Dimensionerna är något uppförstorade, vilket gör att betraktaren kan uppfatta scenrummet både

från distans och hög höjd. Vågor från havet kan symbolisera löfte och förändring. Konstnären är född i Skåne och har många gånger suttit och spanat över Öresund och Kattegatt på ungefär samma sätt som flickan.

Bianca Maria Barmen är en skulptör som haft barnet, dockan och djuret som en röd tråd i sitt konstnärskap. Känslan av intimitet, koncentration och sårbarhet är viktig.

4. Vilande våg

Bianca Maria Barmen

Vårdbyggnad innergård plan 6 hiss D

Av papper komna

Tussilago, humle, johannesört, daggkåpa och sömntuta. Den som har tid att gå runt kan räkna in femton olika växter, var och en med sin egen form och sitt eget uttryck. Allt är gjort av papper.

Papper, alltså växtfiber som finfördelats och blandats med en sammanfogande massa till ett ark, är en riktigt gammal och utomordentligt hållbar uppfinning. Så starkt, så tunt men hållbart har pappret kunnat användas till så mycket. Idag hävdar en del att denna långa era går mot sitt slut. Varje vecka skickas tonvis av böcker till förbränning. Men inte alla. Några av dem tas om

hand av Cecilia Levy. Hon förvandlar dem till något annat. Tidigt upptäckte människor hur olika växter kunde lindra plågor genom att lägga dem uppblöta direkt på såren eller genom att koka te på de torkade bladen. Ovanpå ytterligare fem podier står koppar och tekannor. Spröda monument över världens kanske äldsta medikament. Kikar man in i tittskåpen väntar fler överraskningar.

5. In fusion – contemplation pieces

Cecilia Levy

Entréhallen Eugeniavägen 3

Känsla för grönt

Andreas Erikssons elva meter höga målning, som dominerar entréhallen, är inte bara sjukhusets största konstverk, utan troligen Sveriges genom tiderna största målning. Som många verk av Andreas Eriksson är det naturen som är grundmotiv, i synnerhet det gröna, bördiga landskapet runt hemtrakten Kinnekulle. I flera år har han arbetat med den utrullade duken, vilken han klivit runt på och med ett oändligt antal penslar, täckt bit för bit. Arbetet påbörjades en sensommar, därav de frodiga tonerna som så småningom övergått i multnande jordklanger med inslag av is och snö. Den gröna färgen, eller snarare de tusen nyanserna av den, utgör något av ett signum för Andreas Eriksson. Färgen han använder är pigmenttät och torr, vilket gör den skrovlig som sandpapper. Andreas Eriksson har sagt att han aldrig tänker på en bild när han målar, utan bara strukturer. Han målar aldrig av något. På frågan hur det varit att få måla ett så stort verk, täcka en så stor yta, svarar han: »Det var inte svårt, bara lustfyllt.«

6. Stenbrottet

Andreas Eriksson

Entréhallen Eugeniavägen 3

Natur och vetenskap i fokus

Cecilia Aaro och Matilda Fahlsten har länge haft ett tätt konstnärligt samarbete. De skapar konstverk tillsammans, och ibland går det inte att avgöra vem som bidragit med vad. Naturen står i deras fokus. De arbetar med ljus och skugga i en abstraherad växtlighet.

Till Karolinska Universitetssjukhuset i Solna har de gjort ett verk i tak för en vårdavdelning avsedd för barn som antingen ska in till, eller just vaknat upp från operation. Utgångspunkten i motiven, som är gjorda i akvarell, är naturvetenskapliga planscher med illustrationer av organismer från djur-, svamp- och växtriket.

»Formerna vi valt är inga enkla, igenkännbara objekt. De är inte heller några fantasifigurer utan förekommer överallt och har inspirerat konstnärer, designers, arkitekter i alla tider.«

Cecilia Aaro och Matilda Fahlsten

7. Organismer

Cecilia Aaro och Matilda Fahlsten

Vårdbyggnad plan 6 F6:72-74

168 nyanser av världen

De 168 pannåer som är monterade på väggen, bildar en stor liggande firsiding. Varje del har sin färg, utom en som är lämnad omålad. Det är konstnärens palett, hans färgskala, uppdelad som tangenterna på ett piano. De är placerade sida vid sida och oblandade, så som de tillverkas enligt gamla recept. Färgerna heter verona, umbra, kobolt, magnesiumblå, kingsblue, kobolt-turkos, vermillon, aureolin och magenta, namn som påminner om deras historia. Pannåerna har standardformat och är exempelvis lämpliga för ett klassiskt porträtt.

För en målände konstnär som Johan Scott, beskriver de på ett sakligt sätt hela hans värld, från gryning till skymning, från nattens mörker till det vitglödgade dagsljuset. Verket skulle kunna tolkas som konstnärens hyllning till sitt instrument måleriet, eller som en osentimental självbiografi.

8. Nördliche Dämmerung

Johan Scott

Restaurangen huvudentrén
Eugeniavägen 11

»Jag utgår från vad jag själv skulle vilja möta i ett rum för kontemplation. Att form, färg och material skapar både enhet och spänning sinsemellan. Den bärande idén är ljuslågan, vars form associeras till tåren, droppen och bladet. Droppar vattnar det som växer. Ljuset löser upp mörkret i ett evigt kretslopp.«

Irene Agbaje

Tårar för ditt guld, guld för dina tårar

Andaktsrummet bekänner sig inte till någon religion. När gränsen mellan liv och död är tunn som en flugas vinge är vi alla samma. Smärta och förlust är större än vi kan bära och vi har mer behov än någonsin av att kunna vara ensamma tillsammans. Irene Agbaje har skapat en väv som bildar mönstret av lågor eller droppar. Med hjälp av en uråldrig teknik, ikat, har hon lagt två mönster ovanpå varandra, det ena med guldgrund och droppformer i pastellfärger, och det andra på motsatt sätt, pastellbak-

grund med droppar i guld. Här finns inget fönster, men en väv i milda blå och blågrå nyanser där kopparvarpen ger ett djup och ett skimmer.

9. Ljus (väntrum)

Veckad himmel (andaktsrum)

Ljusinsläpp (fönster)

Irene Agbaje

Rum för stillhet D3:58 Eugeniavägen 3

Växande liv i vatten

Ibland när vi får tillfälle att begrunda naturens urformer, försjunka i dess variationsrikedom, kan det hända att skalorna börjar förskjutas och spela oss perspektiviska spratt. En cell i mikroskop kan se ut som en himlakropp och bilden av en galax får plötsligt slående likheter med jordiska livsformers minsta delar. Naturens återanvändning av mönster är ett mäktigt mysterium. Sådant kan man komma att tänka på vid mötet med Kico Wigrens aluminiummembran. Därinne bakom glaset kan man, om man stannar upp, se hur de böjliga och sviktande planen rör sig sakta. Inspirationen till membranens form och mönster har Kico Wigren fått från ett organ som återfinns hos abborrar. De har ett särskilt utvecklat balansorgan som i likhet med träd, har tydliga årsringar. Så har naturen formgett en sinnrik funktionalitet som kombinerar ljusinsläpp med förmågan att kunna addera lager på lager.

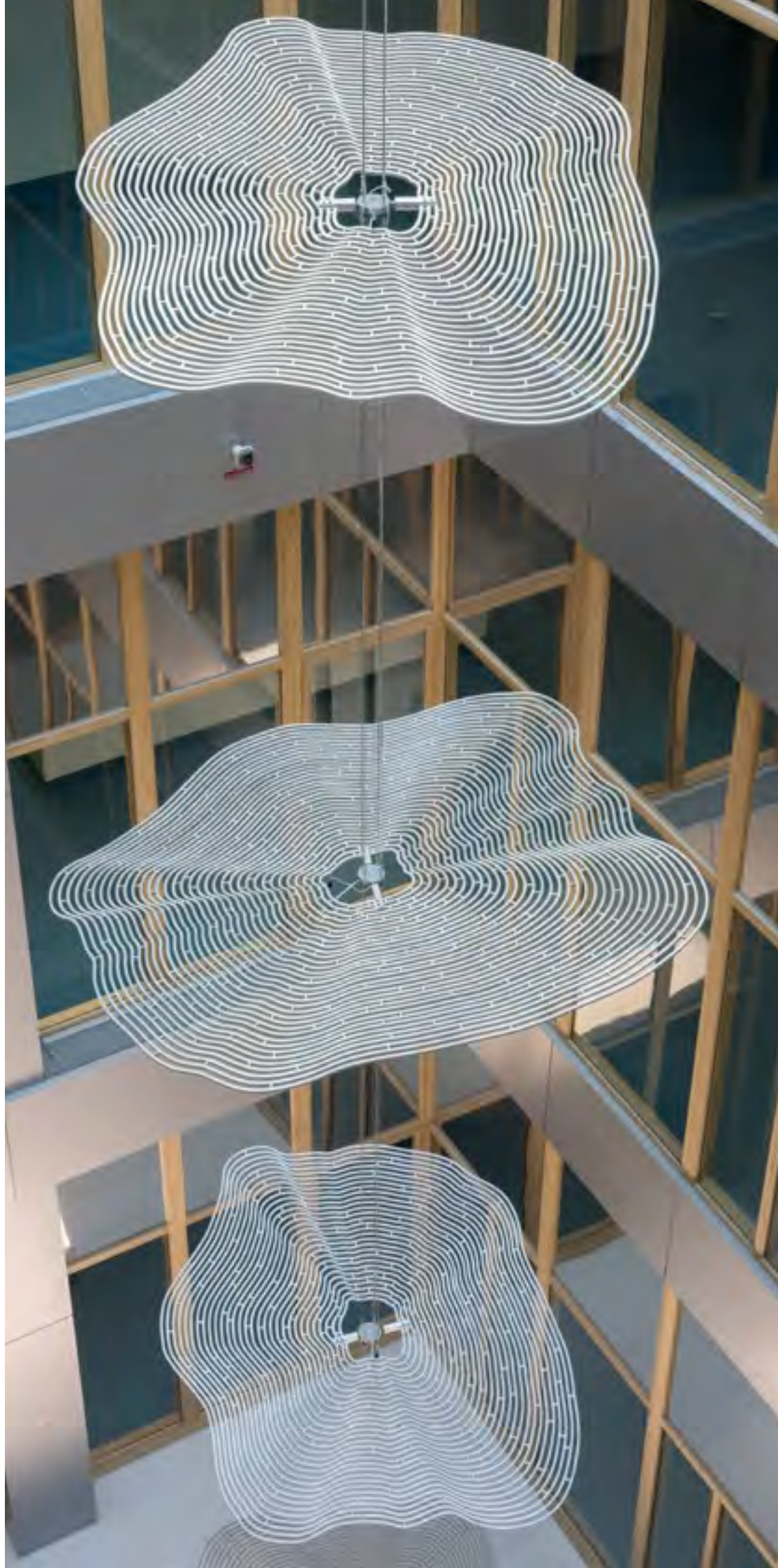
10. Årsringar

Kico Wigren

Vårdbyggnad plan 8–11 B8:19–B11:19

»Jag ville leka med ljuset och samtidigt undvika att täcka det ljus som ändå hittar ned i ljusschaktet. Det ska kännas som att det är en annan tyngdkraft som verkar därinne. Tiden bromsas upp av de fördröjda rörelserna inne i ljusschaktet när skivorna återgår till jämviktsläge.«

Kico Wigren

En resa i vårdandets konst

Tidlösa, *Colchicum autumnale*, har fått ge namn till verket i taken på dagvårdsavdelningar och dialys. Namnet anspelar på sjukhusets olika tidscykler: patientens dagvistelser, personalens återkommande arbetspass och byggnadens fasta beständighet.

Motivens organiska skirhet kontrasterar mot utförandets tekniska framtoning och illustrerar de två världar som möts på ett

sjukhus: de exakta värdena och de mjuka värdena; medicinens vetenskap och vårdandets konst.

De graverade skivorna återger i detalj en rad olika arter av medicinalväxter. Blad, veck, kapslar, blommor och taggar. En påminnelse om läkekunstens resa från folklorens dekokter till moderna läkemedel. Exempel är pilträdet, vars smärtstillande egenskaper har nyttjats i över 3000 år och som gett upphov

till bland annat Magnecyl. Dessa växter, varav många ses som ogräs, har skänkt lindring till människan genom tiderna. Tidlösa blir en hyllning till naturens generositet, dess skönhet och mångfald, källan till såväl vetenskapen som konsten.

11. Tidlösa

Karin Sunvisson

Vårdbyggnad plan 6,7,9 och 10 D:51

En strimma sol, ett minne

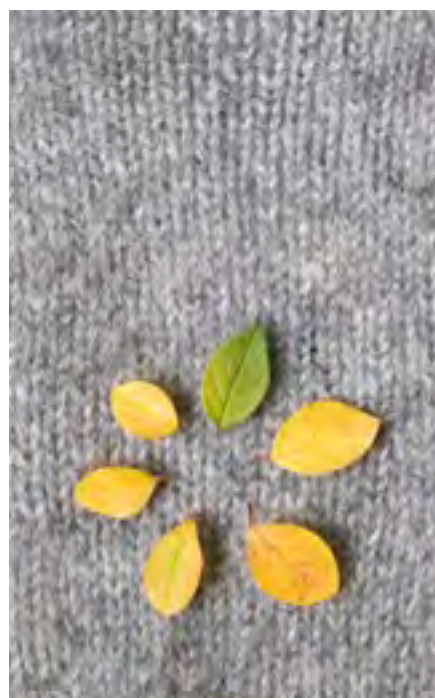
Stunden mellan djup sömn och uppvaknande är sårbar och kan väcka förvirring. Att vakna upp med medicin och smärta kvar i kroppen på en ny och okänd plats kan försätta en människa i obalans och oro. Mia Andrées konstverk vill möta upp just dessa känslor för att lindra.

Bilderna riktar sig inte till de som går och står, utan till de som ligger ner. De sexton fotografierna är fästa horisontellt i taket och lätta att se för de som befinner sig i en patientsäng. Motiven är anspråkslösa och tidlösa ting, saker som nästan inte räknas som saker, men som ändå har namn. Ett ludet blad mot soligt trä, en klarblå frisbee mot en kylig vårhimmel eller ett gulnande blad mot en yllekofta. Alltsammans sådant som både är generellt och opersonligt, men som har en förmåga att väcka specifika och detaljerade minnen. Kanske fungerar de som små effektiva signaler eller orienteringspunkter för livet om man så vill. Plötsligt är det inte vilka föremål som helst, istället väldigt viktiga för det uppvaknande ögonblicket.

12. Bilder från vinden

Mia Andréé

Vårdbyggnad plan 7 B7:12 och B7:18

Ostörda tankar, böljande ytor

Stora, blänkande och massiva är Birgitta Burlings två objekt som står utplacerade i den lilla restauranggården, belägen mellan de enorma huskropparna invid huvudentrén. Hit når solens strålar ner under vissa årstider och bara den tåligaste växtligheten trivs här. Men det betyder inte att det är kallt eller torftigt. Tvärtom – här händer det saker.

De två böljande kropparna – en klotformad, den andra mer uppåtsträvande,

kan upplevas som helt abstrakta blänkande volymer. Det mjuka och kroppsliga förvandlar metallen till tunn och silkeslen ljusreflekterande vävnad. Så tungt och på samma gång så levande. Med sin spegeleffekt tvingar de också ner himlens ljus. Kropparna hör ihop, det ser vi, men de skiljs åt i uttryck och av distansen mellan dem. Som ostörda tankar saknar de skarvar. Som två som hör ihop väntar de in varandra.

13. De två – av samma

Birgitta Burling

Innergård vid restaurangen
Eugeniavägen 11

En underbar röra

Egentligen är Pasi Välimaa utbildad och verksam inom textil. Ändå blev hans gestaltning i en av ljusgårdarna utförd i ett helt annat sorts material: trä. Som om en jätte fått för sig att spela plockepinn, är ett tjugotal stora svarvade trästavar i starka färger, på väg att störta ner mot marken. I en kaotisk virvel pekar de åt olika håll och trotsar friskt arkitekturens rätvinklighet. De bildar en frusen rörelse laddad med så mycket energi att de nästan hotar att krossa glaset och orsaka ett öronbedövande brak. Men det finns inget hotfullt över Pasi Välimaa's verk, snarare är det glädje och lekfullhet. Trästavarna påminner om stolsben och stolsryggar och ger en påminnelse om det hemvana och omaka. Glimtar av det som egentligen inte hör hemma i en standardiserad hygienisk sjukhusmiljö. Detta stök av pigmenterat trä sprider värme och humor som är svår att värja sig mot.

14. Mellanrummen mellan rummen

Pasi Välimaa

Vårdbyggnad ljusgård plan 8–11 B8:09

»På ett sätt skulle man kunna jämföra den här formleken med musik och toner, klättrande och sökande åt olika håll.«

Pasi Välimaa

Flickor, mikrokosmos och minnen

I byggnadens forskningsdel råder stilla koncentration. Risken ska vara så liten som möjligt att någon tanke blir avbruten i flödet. Platsen domineras av Guangjuan Zhangs verk, som rör sig genom flera våningar.

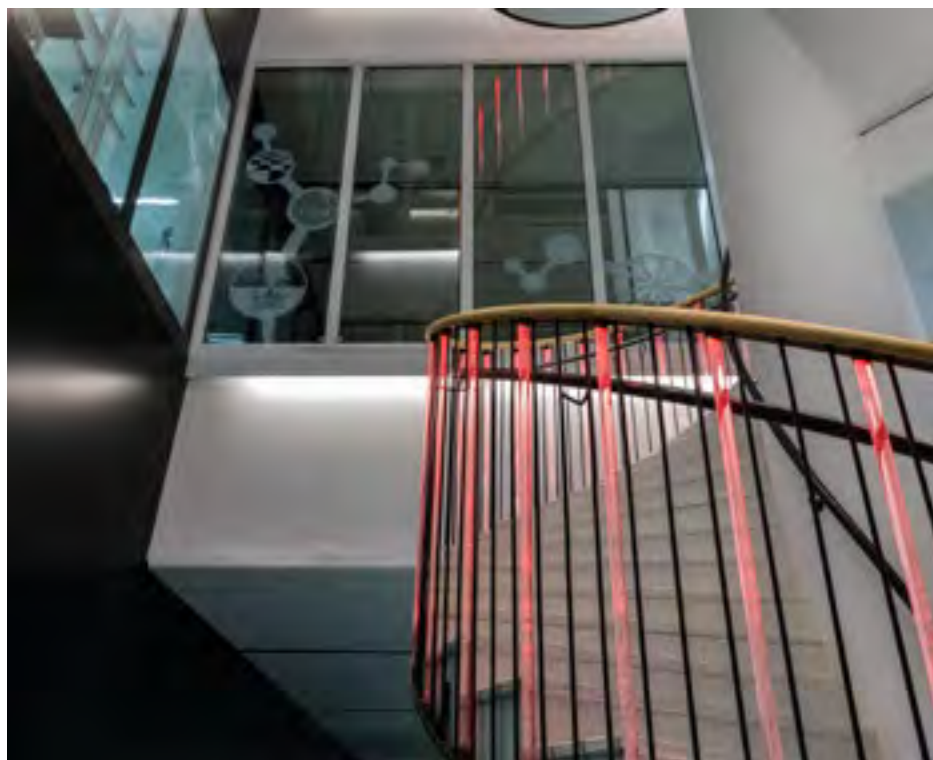
Glasväggarna som omskrämar spiraltrappan är dekorerade med vita silhuetter och formationer av liv. Alltifrån levande varelser, djur, flickor, biologiska naturformer som träd med yppiga kronor och tussilago, till de sinnrika och intrikata livskedjor, som få har sett med blotta ögat, men som vi numera lärt oss att känna igen som DNA. Den lilla flickan som dyker upp på flera platser är både självbiografisk och universell.

Mitt i byggnaden finns också en spiraltrappa, den vertikala förbindelsegången mellan våningsplanen. Akrylglasstavar i ledstången har ljusdioder i färg som växlar. Färgspelet är programmerat för att följa årstidernas ljus och för att tjäna som årslång färgsymfoni med teman för varje veckodag.

15. The light Dragon Well

Guangjuan Zhang

BioClinicum trapphus plan 4–8

»Jag vill ge hjärnan en omgång med svart humor och det surrealistiska. Först kanske man skrattar, sedan kanske fundersam. Missförstånd, samförstånd, tolka eller misstolka. Sånt är livet. Jag accepterar båda.«

Guangjuan Zhang

Något som bara är sig självt

Den här lilla trädgården består av föremål i keramik, stengods som formats för att sedan brännas i den vedugn Matilda Haritz Svenson installerade vid sin hemateljé i Dalarna. De former man kan notera på den lätt kuperade gräsplätten är ett antal spetsiga flikar som kan likna stiliserade vågor, eller fågelfötter. En upprättstående konstruktion på järnsockel med »rör« och några låga viadukter uppbyggda av tegelliknande delar. Allt är gjort i handbearbetad lera, med tydliga spår av konstnärens fingrar och kraft. De lekfullt utspridda och

enkla delarna påminner om en lång dag på stranden. Någon har haft tid att samla på sig allehanda fynd att organisera runt sin plats för att sedan i ro betrakta. Så hoppas konstnären att forskarna ska uppleva konstverket uppifrån. Att de i en paus kan iaktta något som bara är sig självt.

16. Trädgård

Matilda Haritz Svenson

BioClinicum innergård plan 5

1. **Ready To Tell All**
Miriam Bäckström
Sune Bergströms Aula J3:07 Solnavägen 30
2. **Tip of an Iceberg**
Bigert & Bergström
BioClinicum entré Solnavägen 30
3. **Transkription**
Ilkka Isaksson och Inger Bergström
BioClinicum ljusgård plan 3–8 J:11
4. **Vilande våg**
Bianca Maria Barmen
Vårdbyggnad innergård plan 6 hiss D
5. **In fusion – contemplation pieces**
Cecilia Levy
Entréhallen Eugeniavägen 3
6. **Stenbrottet**
Andreas Eriksson
Entréhallen Eugeniavägen 3

7. **Organismer**
Cecilia Aaro och Matilda Fahlsten
Vårdbyggnad plan 6 F6:72–74
8. **Nördliche Dämmerung**
Johan Scott
Restaurangen huvudentrén
Eugeniavägen 11
9. **Ljus (väntrum)**
Veckad himmel (andaktsrum)
Ljusinsläpp (fönster)
Irene Agbaje
Rum för stillhet D3:58 Eugeniavägen 3
10. **Årsringar**
Kico Wigren
Vårdbyggnad plan 8–11 B8:19–B11:19
11. **Tidlösa**
Karin Sunvisson
Vårdbyggnad plan 6,7,9 och 10 D:51

12. **Bilder från vinden**
Mia Andréé
Vårdbyggnad plan 7 B7:12 och B7:18
13. **De två – av samma**
Birgitta Burling
Innergård vid restaurangen
Eugeniavägen 11
14. **Mellanrummen mellan rummen**
Pasi Välimaa
Vårdbyggnad ljusgård plan 8–11 B8:09
15. **The light Dragon Well**
Guangjuan Zhang
BioClinicum plan 4–8
16. **Trädgård**
Matilda Haritz Svenson
BioClinicum innergård plan 5

Redaktör: Cecilia von Schantz · Konstsribent: Paulina Sokolow · Foto: Per Mannberg · Form: Fidelity
Framsida Ilka Isaksson och Inger Bergström, Transkription · Baksida Andreas Eriksson i arbete med Stenbrottet.
Tryck: Danagård Litno, 2019 · © Konsthärens/Bildupphovsrät 2019

ISBN: 978-91-984447-1-1

Kulturförvaltningen arbetar för fri kultur som främjar upplevelser, möten, bildning och delaktighet på uppdrag av kulturnämnden. Kultur och hälsa i vård och omsorg, strategisk samordning av länets kulturresurser och konstnärlig gestaltning i vårdmiljö är våra huvudsakliga uppdrag som en av fyra kärnverksamheter inom Region Stockholm.

www.kultur.sll.se